

Gijs & zijn werk

Gijs Scholten van Aschat (1959) geniet een grote reputatie voor zijn toneel-, film en televisierollen. Hij ontving in 1986 al zijn eerste toneelprijs, de 'Arlecchino'. In de afgelopen decennia vielen ook de 'Louis d'Or', de 'Johan Kaartprijs' en de 'Albert van Dalsumring' hem ten deel. Bij het grote publiek werd Gijs bekend door zijn rollen in de tv-series Pleidooi en Oud Geld en de speelfilms Cloaca en – recent – Publieke Werken.

Gijs doceert 'Shakespeare' aan studenten op de Toneelschool in Maastricht. Hij speelde in totaal in tien verschillende Shakespearevoorstellingen. Met Pierre Bokma geeft hij colleges in den lande over de toneelschrijver. In 2010 trad hij toe tot het ensemble van Toneelgroep Amsterdam, waar hij zich als ambassadeur en als acteur thuis is gaan voelen. In het lopende seizoen is Gijs Scholten van Aschat in een

aantal producties te zien, o.a. De dingen die voorbijgaan, Husbands and wives en Obsession.
> www.tga.nl

Voor magie in spel is ook 'samen' nodig

In gesprek met acteur Gijs Scholten van Aschat

Het gaat topacteur Gijs Scholten van Aschat om ontmoeten, om leren van elkaar, om persoonlijk groeien en samen zorg dragen voor onze wereld. Moeiteloos beweegt hij van ontboezemingen uit zijn eigen schooltijd naar de waarde van spel, verbeelding en nieuwsgierigheid en de bijdrage die hij met de Academie van Kunsten wil leveren aan ons onderwijs. Op de toneelschool, maar zeker ook in het basis- en middelbaar onderwijs. Precies de plek waar de stuurloze puber Gijs opeens zijn drive vond: 'In verkeerde handen is verbeelding een akelig wapen. Maar het is ook een machtig wapen ten goede. Daar vinden de kunsten en het onderwijs elkaar.'

Rob van der Poel & Geert Bors

Wij komen vanuit het pedagogische perspectief en richten ons dit keer op spel. Jij bent toneelspeler en bent vanuit Toneelgroep Amsterdam ambassadeur voor educatie. Vanwaar die betrokkenheid bij onderwijs?

Het kortste antwoord: ik heb gemerkt dat een gedreven leraar, een passievolle onderwijzer, heel veel kan bewerkstelligen. Vanuit mijn vak als acteur geef ik zelf ook graag les op de Toneelschool. En onderwijs – op basis- en middelbareschoolniveau – is ook een nadrukkelijk thema bij de Academie van Kunsten, waarvoor ik een paar jaar geleden gevraagd ben.

De Academie van Kunsten is een onderdeel van de KNAW, de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen. Kun je expliciteren waar het werk voor zo'n gerenommeerd instituut raakt aan een leerling op de basisschool?

Graag. Voor alle kunstenaars uit alle disciplines is het een eer om gevraagd te worden, zeker omdat zij de top van hun vakgebied vertegenwoordigen. Daar moet je dan natuurlijk wel wat mee doen. Bij de oprichting dachten we na over de vraag: 'Wat kunnen wij als Academie van Kunsten, wat is onze *main issue*?' Zoals je weet staan de kunsten onder druk in Nederland. Alles is marktgericht. Er is een bepaald soort denken waarin alles afgerekend wordt, waardoor je ziet dat dingen zoals verbeelding, kunst – kwetsbare dingen – onder druk komen te staan. Hoe kunnen we dat weer terugdraaien, dat was onze vraag. En toen kwamen we uit bij het onderwijs. Laten we in het basis- en voortgezet onderwijs beginnen. En laten we proberen om dat besef, dat gevoel voor kunst en verbeelding, meer een plek te geven binnen de school.

Verbeelding als antwoord op een doorgeslagen marktcultuur, dus?

Ja. Kijk naar de regering, zoals we hem nu hebben. Ik werk 33 jaar in de kunsten. Op het moment dat ik begon, ging ik na afloop eten

met de politici die kwamen kijken. Eten, en dan echt diep praten over het stuk dat ze gezien hadden. Wim Kok, Frits Bolkenstein, Hans van Mierlo – ze hadden allemaal hun ankers in de kunst. Dat vonden ze belangrijk. Tegenwoordig is dat niet meer. Je ziet politici bij een uitzwaaidag van de Olympische ploeg. En je ziet ze bij Gordon in de Arena. Er is dus iets veranderd. Je ophouden in het Concertgebouw, in de Stopera of bij de kunsten, dat scoort niet meer. Dat betekent dat wij iets verloren hebben.

Hoe brengen jullie die verbeelding concreet in de klas?

We zijn onder andere met Paul Schnabel en Onderwijs2032 in gesprek geweest. En daarbij kwamen we er samen op uit dat, waar je altijd denkt dat kunst en wetenschap iets anders zijn, we eigenlijk precies hetzelfde willen. Niet een uurtje handwerken, timmeren, drama en nog even om vijf voor vier een liedje zingen, maar de verworvenheden van kunst en wetenschap integreren in het onderwijs. Met als thema: het nieuwsgierige, spelende kind.

Het nieuwsgierige, spelende kind – dat klinkt goed...

Er zijn ongelooflijk veel projecten die uitgaan van onderzoekend leren. Dat kun je heel klein en elementair beginnen: hoe werkt een dijk? We nemen een bak met zand, we nemen een bak met water en we gaan met al die leerlingen aan de slag. Wat komt erbij kijken? Waterdruk, onder andere. Hoeveel water zit er nu in? Kunnen we dat uitrekenen? Wie kan dat berekenen? En wie maakt het verslag? Alle basisvaardigheden waarop een school als geheel en een kind als individu wordt afgerekend, zitten daar al in: taal, rekenen, inzicht. En tegelijkertijd is er niemand die al het werk alleen kan doen en alvast roept: 'Ik weet het antwoord'. Ook de leraar kan niet zeggen: 'Dit is de vraag, steek je vinger maar op als je het goede antwoord weet.' Nee, antwoorden zijn iets waarnaar je op zoek moet gaan, samen. En dan ontdek je dat alle tools die

de kunst en de wetenschap hebben – verbeelding, dingen maken, dingen beschrijven, scherp kijken, experimenteren – prima te gebruiken zijn in heel basaal onderwijs.

En al die vaardigheden kun je daarmee dus direct koppelen aan een speelse, onderzoekende houding?

Elk kind speelt, elk kind heeft een enorme fantasie. Zet een kind in een ruimte en het begint te exploreren. Met alles wat er is, maakt het iets. Verbeelding, nieuwsgierigheid: het is er. Je pakt een stok en het is een vliegende bezemsteel. Of een zwaard. Of een paard. Dat moet je proberen zo lang mogelijk te koesteren.

Want de verbeelding is er al?

Die is er al. Maar dat moet je natuurlijk kanaliseren. Aan een klas vol kinderen moet je structuur bieden. En dan kom je bij een ander deel van spel en verbeelding: er zijn ook regels aan verbonden. Als iemand het woord heeft, luister je. Je doet iets met die informatie en je geeft iets terug. Als je een rol speelt, dan probeer je je in te leven. Je kunt tegen iemand zeggen ‘je bent nu een prins’. Je kunt ook zeggen: ‘Jij bent nu de loser van de groep. Laten we dat eens spelen.’ Het kind met de grote bek voelt dan ineens wat het is om aan de andere kant te staan. Het ontwikkelen van je verbeelding heeft zo directe gevolgen voor de ontwikkeling van je empathie.

Je hebt het over een gemakkelijke toegang die elk kind heeft tot de wereld van de verbeelding. Hoe was dat voor jou als kind?

Ik kom uit een welgesteld gezin. Van mijn vierde tot mijn twaalfde woonden we in een groot huis, boven de bank waar mijn vader werkte. We hadden een zolder met een verkleedkist – dat was een familietraditie. En dus werd er gespeeld en veel voorgelezen. Mijn moeder schreef kinderboeken. Dus ja, dat was een heerlijke, rijke jeugd voor een fantasievol kind. Ik was enorm energiek. Als ik ergens ging spelen, werd gezegd: ‘Je hoeft alleen maar Gijs in de gaten te houden.’ Ik had twee standen, vertelde mijn moeder later wel eens: aan en uit. De hele dag vol energie, tot het op was. Dan viel ik neer en in slaap.

En hield je die energie en die verbeelding vast als puber?

Vanaf de middelbare school raakte ik in een staat van verwarring. Die duurde van de brugklas tot en met de vierde. Op de basisschool kon ik met mijn energie en flair nog heel goed mee-

komen. Lol maken ging uitstekend, maar plots moest ik ook structuur gaan aanbrengen, voor het eerst aantekeningen maken. Ik was ontzettend chaotisch, mijn eigen handschrift kon ik niet lezen. Die eerste middelbare schooljaren gingen totaal aan me voorbij. Ik kan me alleen herinneren dat ik in de klas zat en dacht: ‘Waar gaat dit over? Wat moet ik hiermee?’

Wat heeft die ervaring van verwarring voor je betekend?

Het was vooral iets waardoor mijn ouders zich zorgen maakten over mijn begaafdheid en mijn ontwikkeling. De hormonen maakten de chaos compleet. Ik werd ook nog een tijdje ziek. Havo4 moest ik over doen. Met een verhuizing naar Amsterdam zou ik sowieso op een nieuwe school beginnen en dus zeiden mijn ouders: ‘Die jongen moet even bijkomen.’ En toen ben ik naar Canada gestuurd, waar vrienden een paardenfarm hadden. Daar ben ik toen twee weken gebleven, om vervolgens in mijn eentje door Canada te gaan liften. Met een geleende tent en rugzak. Ik was me er niet zo bewust van dat vijftien toch eigenlijk wel erg jong was.

Een beetje Into the wild.

Ja. Ik ben een tijdje opgetrokken met een nachtclubeigenaar uit Duitsland, die gevluucht was voor de belastingen, in een oude Chevrolet. Ik heb in oude mannenhuizen geslapen... Nee, bang ben ik nooit geweest. Ik ontdekte de wereld met open ogen. Toch, als een van mijn zoons dat op z'n vijftiende gedaan zou hebben,

had ik me ernstig zorgen gemaakt. Maar in die tijd ging ik gewoon. Mijn ouders schreef ik tussendoor een kaartje. Veel gelegenheid om daar iets van te vinden hadden ze niet: de post deed er retour tien dagen over. Ze probeerden me voorzichtig te zeggen ‘dat het misschien leuk was om zo’n reis met iemand samen te maken.’

Het klinkt alsof je heel erg in je eigen werkelijkheid zat. Je nam je vrijheid, maar zegt net zelf dat structuur aanbrengen ook wezenlijk is om te kunnen spelen.

Het gekke is dat ik, toen ik eenmaal terug was in Amsterdam, het gevoel had dat ik anders was geworden. Vier jaar lang had ik het niet begrepen in die schoolklas en opeens dacht ik: ‘Oooh, zó zit het in elkaar.’ Ik begreep de afspraken: ik moet doen alsof het me interesseert, ik moet mijn werk aandacht geven op het moment dat het nodig is, en keten wanneer dat kan. Maar *be smart*. Het is ook een spel.

Daarmee worden de verwachtingen en interacties op school ook een spel.

Wanneer kwam toneelspelen daarbij?

Na mijn havo ben ik naar het Hervormd Lyceum gegaan in Amsterdam-Zuid, omdat ik atheïsme wilde doen. Ik was nog vrij jong. En daar trof ik een leraar economie II, Pim Batema, die een toneelclub had. Hij wekte mijn nieuwsgierigheid. Iets nieuws, iets fantasierijks. En tegelijk bloedserius. Want hij zei: ‘*Luister eens, geen gelul. Wij repeteren twee keer in de week. We kennen onze tekst. We werken hard en serieus. Onder één voor-*

Foto: Jan Versweyveld

‘Pas als ik hard en toegewijd werk, kan ik me de vrijheid permitteren die een voorstelling tot iets bijzonders maakt.’

gent. Het tempo en ritme in het toneelspel. Dat is de adem van je tegenspeler. En dat luistert heel nauw. Dat is secuur werk. En tegelijkertijd: daarin heb je een gigantische vrijheid. En die paradox, daar ben je eigenlijk constant mee in de weer. Pas als ik hard en toegewijd werk, kan ik me de vrijheid permitteren die een voorstelling tot iets bijzonders maakt.

Jij begreep de schoolwerkelijkheid niet. Je ontrok je aan de gevraagde discipline, tot je jezelf en jouw drive vond. Er zijn ook veel leerlingen die zich die disciplineren eigen maken, zonder nog te weten waarvoor ze het doen. Hoe zou je de noodzakelijke discipline in onderwijs vorm kunnen geven, zonder dat het knechting wordt?

Ik denk dat het goed is als een leraar het gevoel en de houding van iedere leerling herkent. Als je in 5-6 vwo of 4-5 havo zit, dan ruiken de leerlingen de eindstreep en dan weten ze waarvoor ze het doen. Maar in die eerste jaren... Ik denk dat je moet kunnen zeggen: *‘Ik begrijp jou wel. Ik wist het ook niet in die tijd. You’ve got a problem. En als jij een probleem hebt, heb ik ook een probleem, dus laten we samen kijken.’* Ik ben geen didacticus. Wat ik wel weet: het helpt niet als je de leerling tegenover je zet en zegt: *‘jij móet zus en zo, want...’* Wat mij betreft gaat het om: naast iemand staan, meekijken. Proberen te zien hoe je van een persoonlijk probleem een gezamenlijke onderzoeksvraag maakt.

Hoe kom jij als docent op het punt waarin een student en jijzelf als het ware samenkomen?

Je moet natuurlijk iemand de verantwoordelijkheid geven voor zijn eigen probleem. Met de nadruk op: *geven*. Op het moment dat je tegen een leerling zegt: *‘Het moet wel beter’* dan zadel je hem op met een probleem. Terwijl als je zegt: *‘Hoe wil je dit oplossen?’* en hij komt met iets, dan draagt hij de verantwoordelijkheid voor die oplossing. Want hij heeft het bedacht. Maar dat vergt aandacht, dat vergt tijd. En in een schoolklas met dertig leerlingen heb je als leraar natuurlijk veel meer om in de gaten te houden.

En zo iemand kwam jij tegen in Pim, de economieleraar, die jou bij het toneelspel bracht. Een zoektocht naar je eigen aard, dus.

Je zal bij kinderen op zoek moeten gaan naar iets dat ze heel erg leuk vinden, wat hun passie is. Het moeilijkste is iemand die zegt: *‘Ik wil niets, ik kan niets, ik hang op de bank en ik game of*

blow de hele tijd. Hoe doorbreek je dat? Als je iets kunt treffen, iets kunt aanraken bij een kind, dan kan er een luikje opengaan, waardoor veel andere luikjes ook de mogelijkheid hebben om open te gaan: hoe meer ik met toneel bezig ging, hoe beter mijn cijfers werden. Terwijl ik er vroeger misschien wel harder voor werkte. Dat had heel erg te maken met het vinden van iets waaraan ik me kon verbinden en wat energie losmaakte voor heel veel andere dingen. Ik begreep ineens hoe het in elkaar zat.

Die zoektocht naar dat wat een individueel kind in beweging kan brengen. De gedeelde zoektocht, de gegeven verantwoordelijkheid. Je hebt zelf drie kinderen. Hoe was het om vader te worden?

Je leven verandert. Sowieso. Je hebt ineens een enorme verantwoordelijkheid. Voor je geliefde heb je dat niet eens. Maar opeens is dat daar. Je raakt je vrijheid kwijt. Maar je krijgt er iets voor terug. Ik werd bijvoorbeeld emotioneler nadat ik kinderen had gekregen. Ik merk dat ook wel in mijn spel. Dat ik dichter bij mijn oergevoelens zit. Ik heb vroeg kinderen gekregen, op mijn 28ste. Opeens merkte ik hoe ik me zorgen maakte over dingen waar ik eerder nooit zorgen over had. Je bekijkt een film anders, je kijkt op de wereld wordt anders. Maar het normaliseert zich ook, het wordt iets natuurlijks. Op het moment dat er drie kinderen rondlopen, dan wordt het een automatisme en is het niet meer een zorg. Dan is het een rijkdom, terwijl het ook een gedoe blijft. Mijn kinderen zijn mijn *pride and glory*. Ze werken alle drie in de kunsten. Dus we hebben ook nog iets om over te praten.

In hoeverre lukt het – met die zorg en dat gedoe – om je speelsheid, als ouder, als professioneel acteur, te bewaren?

Onafhankelijk van mijn kinderen was daar voldoende tijd voor. De eerste tien, vijftien jaar had ik succes, maar tegelijkertijd bleef ik in de voorstellingen zelf altijd op zoek naar gein en pret. De gein die het publiek niet ziet. Stout doen, *schmieren*. Daar stopte ik veel energie in. Medespelers aan het lachen maken, terwijl het publiek niets merkt. We waren allemaal eind twintig, begin dertig, met jonge gezinnen. We stonden ‘s avonds op het toneel en overdag hadden we opnames voor de tv-serie *Pleidooi*. Dus je slipe vaak in de auto naar de voorstelling. Het was hectisch, turbulent. Maar ook te gek.

waarde: je doet het wel goed met je schoolwerk, hè?’ En ja, mijn schoolresultaten gingen direct vooruit, terwijl ik er minder tijd voor had. Omdat ik iets gevonden had waarvoor ik vuur voelde.

In onze verkenning hebben we Homoludens van Johan Huizinga gelezen, waarin spel en ernst onlosmakelijk aan elkaar vastzitten. Datzelfde ontdekte jij dus ook, en daarmee kon je verder.

Ik denk dat aan elke creatieve uiting heel veel ernst, toewijding en discipline vooraf gaat. De grootste vrijheid die je hebt, is de vrijheid in gebondenheid. Want geef iemand een vel papier en zeg hem: *‘Hier heb je zo miljoen, schrijf de film die je wilt.’* Ik weet zeker dat het merendeel van de schrijvers de pen erbij neergooit: *‘Verdomme, alles kan.’* Dat is de hel. Als ik tegen diezelfde schrijvers zeg: *‘Ik wil dat jij binnen een week een scenario schrijft over een man, die in de regen door de stad loopt. Het gaat steeds harder regenen en hij probeert ergens naar binnen te gaan om te schuilen. Een restaurant blijkt dicht. Daar tegenover ligt een kerk. De man loopt de kerk in. Daar staat een pastoor. En een jonge vrouw... Dat is het begin van de film. Binnen een week moet het af zijn.’* Dan weet ik zeker dat we meteen een verhaal hebben. Dat is dus gebondenheid en tegelijkertijd vrijheid.

Voor zo’n schrijver is er gebondenheid aan tijd, aan thema, aan plot, zoals een voetballer gebonden is aan de lijnen waarbinnen gespeeld mag worden.

Ja. De maatvoering, dat is de puls van de diri-

Foto: Jan Versweyveld

KIN

Misschien maakt die gein, dat zoeken naar speelruimte, wel dat je het volhoudt...

Ja. En toch: een tijdje later, zo'n vijftien jaar geleden, merkte ik dat je met al dat gespeel, er een heleboel energie verloren gaat aan dingen die er eigenlijk niet toe doen. Een collega zei: 'Kijk, jij wilt stout zijn. Eigenlijk ben je nog steeds bezig om de meester te belazeren. Maar wie belazer je nou eigenlijk? Vooral jezelf. Probeer eens of je dat vak ook vanuit een meer taoïstische visie kan uitoefenen. Het gekke was: ik had heel veel last van faalangst. Overgeven voor voorstellingen. Maar dat ging hand in hand met dat geiten op het toneel. Eenmaal op de planken was ik binnen vijf minuten aan het klooiën. Dat was afreageren, natuurlijk. Van 'ik heb het gehaald, ik sta hier en ik heb de wereld aan mijn voeten'.

Op een gegeven moment was ik klaar met dat klooiën, met die bravoure, met dat spelletje om 'ermeeweg te komen omdat ze me toch wel goed vinden'. Je ziet dat bij voetballers ook wel. Het zorgt ervoor dat je je talent niet serieus neemt. En dus besloot ik om de discipline vóór en rondom de voorstelling groter te maken. En daarmee, zo verover ik, werd de vrijheid in de voorstelling ook groter. De angst voor de voorstelling raakte ik erdoor kwijt.

Waar was je eigenlijk bang voor?

Tja, waar heeft dat precies mee te maken, die angst? Dat is die leraar, die vader, die moeder, voor wie je niet wil falen. Ik heb me altijd willen bewijzen. En vraag de helft van de kunstenaars maar op de divan 'Waarom maak je kunst?' Omdat ik wil dat ze van me houden. Maar op het moment dat je van die valkuil af bent – en je dus niet steeds maar voor die vader in de zaal speelt, die niet meer van je houdt als je het fout doet – maar je zegt 'ik doe het voor mezelf',

dan ontstaat er echte artisticeit, echt in het moment zijn.

Kun je dan ook zeggen dat je dan meer tot het ware spel komt?

Jazeker. Laat ik zeggen: het ego blijft altijd. Dat gelul van 'ik heb geen ego'. Je gaat elke avond op, omdat je een vorm van ijdelheid draagt. Dat zit er in, en dat blijft. Maar uiteindelijk wil je toch graag dat je bijdraagt aan een voorstelling die zo goed mogelijk is, in plaats van dat jijzelf zo goed mogelijk bent. En dat je met z'n allen iets creëert waardoor het 'opgetild' wordt. Dat dus. Want in die momenten dat je het gevoel hebt dat iedereen op het toneel tien centimeter stijgt, dan is er sprake van werkelijk magie. En die momenten ervaren we af en toe in ons leven. Dat is de gouden nectar, het ambrozijn.

Voor de magie in het spel is dus ook 'samen' nodig.

Ja, er is nooit iets dat je alleen doet. Je hebt tegenspelers, maar ook het publiek is er. Ik had het toen ik Richard III speelde, met muziek van Tom Waits. Het was elke avond afgeladen vol. Halverwege was er een soort moment, na een heel heftige scene, dat ik op het toneel stond en een pauze nam. En die duurde heel lang. Té lang. Elke avond was het: 'Hoe lang kan hij zijn? Hoe lang mag hij bestaan?' Het was magisch, die hele zaal. Je kon een speld horen vallen. Het was een ervaring van een oneindige ruimte, waarin je ieders gedachten, ieders leven voelde. In dat moment van stilte.

Lees verder in de uitgebreidere (online) versie van het interview, op hetkind.org

Sinds 2002 maakt Toneelgroep Amsterdam (TA) jaarlijks een juniorproductie: een jongerenversie van de grote voorstelling. In 2016 werd 'Kings of war' bij de kop gepakt en door 24 scholieren – voornamelijk uit Amsterdam en omgeving – als interactief theaterstuk opgevoerd. In een voorbereiding van ongeveer vier maanden onderzochten, probeerden, repeteerden en speelden ze de voorstelling, uiteindelijk achttien keer in de echte schouwburg. Meedoen aan de juniorproductie vormt een ervaring voor het leven, zo blijkt in woord en beeld.

KINGS OF WAR JR.

'heeft mijn blik veranderd'

Foto's van Kings of War jr.: Kevin Kwee

David Roos

Kings of war jr. heeft mijn blik veranderd. Mijn blik op het woord publiekparticipatie, dat het leven een spel is. Omdat de mens wil winnen. Mijn blik op die mens, dat we zowel onbeheersbaar dierlijk als geruststellend menselijk zijn. Of dat die beide eigenschappen op het-

zelfde neerkomen en dat we gewoon niet weten wat we willen. Mijn blik op vandaag en dat de rest geschiedenis is. Maar dat vandaag net zo wordt als de geschiedenis tot nu toe was, als we het niet samen doen. Mijn blik op jonge mensen, mensen die anders zijn dan ik en toch in heel veel op mij lijken. Mensen die het waard zijn om op te vertrouwen. Mijn blik is veranderd

door 24 jonge mensen en een paar volwassenen. Mensen die ik niet kende, voor wie ik me moest openstellen. Voorbij de eerste indruk kijken. Dat kostte tijd. Maar er was tijd. En het is gelukt. Die mensen zijn een deel van mij geworden. Stuk voor stuk hebben zij mij dingen geleerd die ik dacht niet nodig te hebben. Zij hebben momenten gecreëerd waarin alles samenkwam. En dat blijft.

Nigel Onwuachu

Het rustmomentje voor aanvang was een oneindig moment. Rondjes lopen. Muziek knalt de oren uit. Op een goede voorstelling hopen. Kippenvel over de gehele huid. Ik heb al die momenten in mijn hoofd geprent. Al die momenten die ik met iedereen deelde en deed. Zodat ik nooit vergeet door wie ik zo'n rust ben gewend. Zo'n stilte voor de storm, de storm die wij aanwakkerden, de storm die ons uiteendreef, de storm die ons hinderde, de storm die de realiteit in onze eigen ogen wreef.

Rob van der Poel schreef eerder een blog ['Kings of War kruipt onder je huid: wat voor leider ben ik eigenlijk?'](#)

zie ook www.hetkind.org

De juniorproductie in seizoen 2016/17 is *Husbands & wives jr.* Deze zal tussen 7-23 april 2017 worden opgevoerd in de Stadsschouwburg in Amsterdam.
> www.tga.nl/educatie/ta-junior